

visa vilken mångfald av förbruknings- och undervisningsmateriel, som bolaget tillhandahåller. Flera gånger har aktiekapitalet ökat och Skriv- och ritboksbolaget har med sig införlivat liknande affärer i Nässjö och Gävle. Såväl i Arlöv som i sistnämnda städer har bolaget egna fabriksbyggnader med tidsenliga maskiner, egna boktryckerier och bokbinderier, och i Stockholm egen försäljningslokal. Aktiekapitalet uppgår nu till 3 millioner kr., och senaste verksamhetsåret visade en omsättning av omkring 2 millioner kr. Omkring 2,000 lärare och lärarinnor vid olika slag av skolor äro intressenter i bolaget, vars stora kundkrets är spridd över hela landet. Den rätte mannen på den rätta platsen, fasthållande av ovannämnda principer och det alltid goda samarbetet med styrelse, funktionärer och arbetspersonal — se där nyckeln till gåtan om huru en dylik utveckling kunnat successivt fortgå under bolagets 26-åriga tillvaro. Då bolaget firade sin 25-årsfest, fick T. mottaga talrika bevis på tacksamhet från många olika håll.

Sin 60-årsdag firar han i sitt hem vid Teckomatorp.

Så har av den intresserade verksamme skolmannen blivit en erkänt framstående och duglig affärsledare, som genom sin verksamhet fortfarande bidrager till våra skolors utveckling.

*

Sven Tornberg föddes den 21 april 1864 i Djurröds socken, Kristianstads län. Efter att ha genomgått 6 klasser vid Kristianstads högre allmänna läroverk inskrevs han vid seminariet i Lund, där han avlade examen 1885. Tjänstgjorde som lärare vid Arlövs folkskolor 1885—1910, därav som överlärare 1891—1909. Erhöll dispens för lärarbefattning vid högre folkskola 1900. Har deltagit i flera sommarkurser vid Lunds universitet och i en vid Askovs höjskole i Danmark samt i slöjdkurs på Näs. Var ledamot av kyrko- och skolråd under 18 år, skolkassör i 2 år, ledamot i 2 skolbyggnadskommittéer, kommunalrevisor m. m.

N. L.

Kroppssaga — eller något bättre?

Förbudet mot kroppssaga i fortsättningsgaskolan har utlöst ett livligt intresse bland folkskolans lärare, av vilka många önska förbudet upphävt, emedan man anser, att det är till hinder för en nödvändig disciplin, under det att andra motsätta sig förbudets upphävande. Detta innebär emellertid ej, att de förra gilla, de senare ogilla kroppssagan som uppfostringsmedel i allmänhet. Bland dem, som gärna se förbudet upphävt, finnas säkerligen många, som anse kroppssaga olämplig på alla åldersstadier, men som i förbudet se ett provokationsmoment för de mera svårhanterliga eleverna. Att denna åsikt även har fog för sig framgår av den styrka, med vilken opposi-

tionen mot förbudet gör sig gällande. Det är något, som under nuvarande förhållanden brister, så mycket är säkert.

Förbudet innebär för övrigt en inkonsekvens. Varför skall det gälla endast för fortsättningsgaskolan? Varför skall kroppssaga vara olämplig för 14- men ej för 13-åringar? Det är ju en bekant sak, att barnen äro lätthanterligare, ju yngre de äro. Skall förbud finnas, bör det gälla för hela skoltiden. Det synes mig vara ett psykologiskt misstag att låta förbudet inträda just i den ålder, då frestelsen är som störst för barnet att missbruka sin frihet. Bättre vore det då, att förbudet gällde från skoltidens början. Därigenom skulle denna brytningstid undvikas, då, som det visat sig, barnen reagera vid tanken: »Nu får magistern ej klä oss, och då...»

Är däremot kroppssagan verkligen ett lämpligt och verksamt uppfostringsmedel, bör det vara tillåtet, så länge barnet står under uppfostrarens vård.

Att det ej kommer att dröja länge, förrän frågan om kroppssagans vara eller icke vara på det egentliga folkskolestadiet bringas till aktualitet, torde vara säkert. Det är därför av vikt, att varje lärare tar ställning till densamma med det allvar, som en så pass viktig uppfostringsfråga förtjänar. I psykoanalysens tidevarv går det ej att avfärda den med en så billig motivering, som man ibland får höra: »Mig har ett kok stryk ej skadat, alltså...»

Några egentliga vänner till kroppsstraffet torde ej finnas bland folkskolans lärare. Vad är det då, som gör, att det mycket ofta anses som ett outhärligt uppfostringsmedel? Traditionen spelar väl även här en betydande roll. För ett oöverskådligt antal släktled sedan människo-släktets barndom har käppen spelat en stor roll såväl i den offentliga rättskipningen som i det unga släktets uppfostran. Är det underligt, att man har svårt att släppa ett hjälpmedel, som har »årtusendenas helgd» över sig?

En annan orsak torde vara, att kroppsstraffet är relativt bekvämt för uppfostraren. Denne har ju ofta så mycket annat att tänka på. Det tar tid att forska efter förseelsens ursprung, att förskaffa sig det psykologiska material, som behövs för att förstå barnets handling. I stället löser man frågan på det närmast till hands liggande sättet och lugnar sitt samvete med att en örfil eller ett kok stryk »i det psykologiska ögonblicket» har sonat förbrytelsen och verkat avskräckande på syndaren.

Men trots, olydnad, råhet, utslag av osedlighet o. d. bör ju bestraffas med »lämplig kroppssaga»! Ja, så står det i skolreglementet. Men är ej kroppssagan egentligen en tillämpning av den gamla vedergällningsprincipen, som har sina rötter i den i själens urgrund vilande hämndinstinkten den princip, enligt vilken fädernas missgärningar skulle hämnas på barnen allt intill tredje och fjärde led? Men är det såsom hämnare vi skola

naikas den felande, som kanske har »fädernas missgärning» att tacka för felsteget? Vem av oss lärare vill påtaga sig ansvaret att därvid utreda förhållandet mellan orsak och verkan! Vad vi nämna skuld och bestraffa med väl utmätta slag torde i de flesta fall ha sina rötter i något socialt missförhållande i familjen, i blodet. Det barn, som växt upp i storstadens förgiftade luft i fattigkvarterens tränga bostäder och som där gjort bekantskap med lasten och eländet i dess otaliga former, kan ej under några få skoltimmar bliva så omskapat, att det förmår bryta med sin miljö, med sina vanor. Det hemfaller åt dem och blir bestraffat — för samhällets ofullkomlighet. Och i huru många fall är ej förseelsen ett utslag av »fädernas missgärning»? Man straffar det synbara uttrycket för dunkla förlopp i barnasjälens, för vilka man ej kan påvisa något personligt ansvar. Här är ej plats för hämnd utan för själsläkekonst. I varje lärare måste finnas en god del av en psykiater. Och framför allt måste han tro på det goda i människan. Han får ej vara pessimist, människoföraktare, som spårar arvsynden i varje yttring av livsglädje eller barnsligt överdåd. Visserligen kan det för den bästa lärare hända, att banden ett ögonblick brista mellan barnen och honom, att han gör erfarenheter, som pressar ned modet, men just då gäller det att vara optimist, att kämpa sig igenom svårigheterna utan att förlora den ljusa tron på det goda hos barnen. Dessa förstå också och gripas av ögonblickets helgd, när efter en sådan mörk stund banden åter sammanknytas, och de förnimma, att de ha framför sig en människa, som vill deras bästa och vars hjärta är fullt av godhet och hjälpsamhet mot dem. Ha de kommit till denna insikt, så löses disciplinfrågan av sig själv.

Här beröres en fråga, som på det närmaste sammanhänger med problemet om disciplinen i skolan: frågan om lärarkårens rekrytering. Förr var det ju så, att de, som ej dugde till annat, skulle bli lärare. Till lycka för barnen ha tiderna ändrats till det bättre. Men ännu återstår säkerligen mycket att göra med avseende på urvalet av de för lärarkallet lämpliga. Det är ej nog med vitsordet om intellektuell begåvning. Endast personer med speciell läggning för lärarkallet höra hemma i skolorna. Den, som ej kan komma i det rätta förhållandet till barnen, borde välja ett annat yrke än uppfostrarens.

I forna tiders skolor spelade kroppssagan en oerhört mycket större roll än i vår tid. Då hade man en helt annan uppfattning om barnet och dess själsliv, och undervisningen var ej avpassad efter barnens mottaglighet och behov. Mönsterlevnaden var den, som i skolan satt orörlig, passivt mottagande, som lättast kunde lära sig att själöst rabbla upp läran. Rörlighet, frihetskänsla, kritik, naturlighet och aktivitet i allmänhet från elever-

nas sida sågs ej med blida ögon. Skollivet var onaturligt och kunde ej fångas intresset hos barnen, varför uppmärksamhet och flit måste skapas genom yttre tvång, och det förnämsta tvångsmedlet var käppen, som också flitigt var i bruk. I våra skolor däremot sträva vi efter att anpassa undervisningen och livet i skolan överhuvud efter barnens natur. Nu är det arbetet, självverksamheten, som bör taga barnets intresse och tid i anspråk. Undervisningen bör vara sådan, att barnen ej få tid till förseelser, och de forna anledningarna till kroppsaga ha till största delen fallit bort. I samma mån som arbetsskolans idé blir förverkligad, minskas behovet av yttre tvångsmedel i lärarens hand. Men ännu finnes en del av den gamla skolans irritationsmoment kvar. Så länge t. ex. betyg och provningar tillmätas så stor betydelse eller det dagliga skolarbetet är så lagt, att barnen knappast hunnit sätta sig in i ett ämne, förrän de jäktas till ett annat, så länge kan ingen verklig arbetsro skapas. Och mellan läraren, som bär ansvaret för att kurserna medhinnas, och de barn, som av en eller annan anledning ej följa med i takt, skapas lätt konflikter, som göra tvångsmedel nödvändiga. Men här ligger felet i organisationen.

Man kan väl tryggt säga, att kroppsagan såsom uppfostringsmedel sjunker i kurs, i samma mån som den gamla skolan reformeras. I de länder, som gå i tätten, när det gäller skolans och uppfostrans reformering, är kroppsagan praktiskt taget utdömd. I Tyskland är den förbjuden på alla åldersstadier genom en lag (das Schulbedarfsgesetz) av år 1922. I Förenta staterna är kroppsstraffet försvunnet ur skolorna, och dock är det där till största delen lärarinnor, som bestrida undervisningen i folkskolorna — även för gossar i 13—14-årsåldern. Som bekant har man i Förenta staterna under de senaste 30 åren energiskt arbetat på arbetskolidéns förverkligande, varjämte man allmänt gjort försök med självstyrelse och självförvaltning i skolorna. Detta i förening med det levande sportintresset har bland skolornas ungdom skapat en anda, som gjort kroppsstraffet obehövt. I Frankrike äro förhållandena liknande.

Alla torde vara ense om, att kroppsagan kunde saklöst avskaffas ur skolorna, om man åt läraren gäve andra medel, som betryggade ett lugnt och framgångsrikt skolarbete. I detta hänseende är det nu en väsentlig skillnad mellan folkskolan och den s. k. högre skolan. I den senare har man ett verkligt medel, som folkskolan saknar, nämligen relegering. Även åt folkskolan måste ett liknande medel givas.

Samman av det ovan sagda torde i korthet kunna sammanfattas sålunda: Kroppsagan kan lämpligen avskaffas på hela skolastadiet under förutsättning, att sådana skolorganisatoriska och pedagogiska åtgärder vidtagas, som göra den

obehövt. Svårhanterliga och sedligt försummade barn böra uteslutas från undervisningen i normalklasserna, om deras närvaro innebär störning av arbetet i skolan och fara för de andra barnen. För de sålunda avskilda bör särskild undervisning anordnas.

Vad så disciplinen i fortsättningskolan beträffar, så är det min mening, att det vore klokare, om lärarkåren inriktade sitt arbete på att få dylika åtgärder förverkligade i stället för att yrka på att få det gällande förbudet upphävt. Oss förntan finnas nog sådana, som anse, att käppen är god nog för folkskolans barn, och som hellre skulle se förbudet upphävt än medverka till en bättre tingens ordning. Kroppsagan är ju billigare än ovan antydda åtgärder!

Var och en av oss har säkerligen någon gång sett en grupp lekande barn, där lekens huvudsakligaste moment bestått däri, att ett av barnen, försett med en käpp eller ett ris, med okuvlig energi huggit in på de övriga. Är det första gången, man ser det, kan det ju hända, att man oförstående griper in med en uppmaning till det »elaka» barnet med riset att vara snällt. Ofelbart får man det förvånade svaret: »Men vi leka ju skola!»

Det är tragiskt, att barnen ej kunna tänka sig skola och lärare utan käpp eller ris, och det vore lyckligt för oss själva och vår uppfostrargärning, om denna föreställning så småningom bleve omodärn.

Ivar Thorén.

Folkskollärarnas tillträde till universiteten.

En diskussion i Uppsala.

På föranstaltande av den nya diskussionsföreningen bland uppsalastudenterna hölls i förra veckan en diskussion om folkskollärarnas tillträde till universitet. Ej mindre än tre inledare hade utsetts, nämligen professorn i engelska E. Zachrisson, professorn i statskunskap Axel Brusewitz och folkskollärarinnan, fl. kand. Sigrid Gillner.

Efter Dagens Nyheter lämna vi här nedan ett kortfattat referat över det mycket intressanta mötet och förse referatet med några underrubriker.

Huvudvikten ligger på bokbildningsfrågan.

Professor Brusewitz framhöll, att striden om folkskollärarnas universitetsstudier på senaste tiden lagt sig något, ehuru frågan ej förlorat sin aktualitet, utan snarare tvärtom, emedan en lösning tycks vara omedelbart förestående i och med skolkommissionens i detalj framlagda program, som utgör ett allvarligt försök att föra saken på rätt väg, särskilt i fråga om problemställningen, även om ej de riktiga konsekvenserna dragits därav. Vid fastställandet av vad frågan gäller bör man kanske först påpeka, vad den inte gäller, nämligen ej att folkskollärarna utnämns vidare och direkt skola få tillträde till uni-

versiteten. Ett sådant yrkande har ej på något håll framkommit och är ej heller aktuellt, men på vilka villkor de skola få det. Det är där huvudvikten ligger, på bokbildningsfrågan, som kommissionen förökt lösa genom en kompletteringskurs i vissa ämnen i form av en gymnasial överbyggnad på seminarierna och tvåårig folkskoltjänstgöring dessutom som villkor. Det betydelsefulla är arten och vidden av dessa kunskapsfordringar, och därvidlag måste studentexamen tjänstgöra som kunskapsnorm för inträde vid universitetet. En sänkning av dessa fordringar till förmån för en viss grupp kan under inga omständigheter ifrågasättas. Inga bindande skäl förefinns heller för dylik sänkning, och ej heller för folkskollärarna själva och deras möjlighet att tillgodogöra sig universitetsundervisningen skulle det vara en fördel att avlägga en lättare studentexamen, som endast skulle skapa en undantagsställning eller sätta dem i en underklass. Slutexamen vid seminarierna bör således hållas på samma nivå som läroverken.

Komplettering även i historia.

Beträffande undervisningsämnen, där talaren gick in i detaljer, för denna kompletteringskurs har kommissionen i sin jämförelse resonerat riktigt i fråga om vissa ämnen, där en likvärdighet, i vissa fall en överlägsenhet, förefinns på seminariestadiet, men i fråga om övriga har den ej gått till väga på samma sätt, vilket är ägnat till förvåna, utan accepterat en lösning, som skulle innebära en lättare studentexamen. Här har den också fått motståndare ur sina egna led, och Brusewitz anslöt sig här i stort sett till reservanterna, särskilt i fråga om språken, men därjämte ville han göra tillägg i fråga om ämnet historia med tonvikten på allmän historia, där ävenledes komplettering borde fordras över seminariet kursen som ej likvärdig med läroverkens. Kommissionens övriga villkor på en kvalificerad examen och 20 betygsheter borde också godtagas, om än med vissa invändningar. Fordran på två års tjänstgöring därjämte hade väl tillkommit i avsikt att vara en garanti för övergång i otid till universitet från den egentliga banan. Den kunde dock ha den nackdelen, att inträdesåldern för universiteten vid ungefär 25 års ålder blev något för hög, ty det kunde vara en fördel för universiteten att få den så tidigt som möjligt.

En förbindelse mellan folkskola och universitet.

Inträdesrätten borde emellertid gälla ej blott teologiska och filosofiska fakulteterna, utan alla. Det fanns ingen anledning att ställa folkskollärarna därutinnan i en undantagsställning. Själva anordningen av kompletteringskursen med avslutningsexamen inför samma censorer som i studenten fanns ingenting att invända mot. Det gäller här att upprätta en förbindelse mellan folkskola och universitet genom en förbindelseled, seminarie-gymnasiet, med lika rätt och lika bildningsvillkor, annars blir den avsedda reformen mera till skada än gagn. Den sociala och kulturella betydelsen av denna fråga är uppenbar. Det gäller att tillgodose såväl universitetens krav som bildningsmöjligheterna för vissa grupper. Konfliktämnen borde undvikas, och i universitetets krav ligger intet försök att rulla stenar i vägen för folkskollärarna, utan en önskan att de fullt skola kunna tillgodogöra sig universitetsundervisningen. Endast en rättvis hänsyn till alla parter, men först och främst till den samfälliga kulturen, kan avvägbringa en verklig lösning.

Bryggor mellan de olika skolformerna.

Professor Zachrisson, vilken måste betraktas som en både roande och originell talare i skolfrågor och ej fruktade att, som han